

Et forsvar for psykologisk ytring

Aina Fraas-Johansen
Norsk psykologforening
aina@psykologforeningen.no

Guro Øiestad
Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo

Ingen oppgitte interessekonflikter.

Etikkdebatten bør preges av kritisk refleksjon fremfor emosjonelt ladet gruppetenkning.

Aina Fraas-Johansen og Guro Øiestad

Foto: Felicia Rolf; UiO

Alle profesjoner må tåle å bli sett i kortene, også psykologer. Men trykket i medieomtalene blir fort massivt og ensidig når en psykolog anklages for etiske feil. Hvis kollegaer i tillegg blir kollektivt dømmende, kan det skape negative bivirkninger for hele profesjonen. Og selvsagt store belastninger for de involverte. Som Fredrik Sylvester Jensen (2025) skrev i *Psykologtidsskriftet* i april: «Hvis vi mener at profesjonsetikken fordrer grundige vurderinger av rammene for psykologers praksis, må vi også kreve en grundig vurdering av hvordan vi selv vurderer slike saker.» Det er negativt for profesjonen, fagpersonen og i siste instans pasienten hvis etikkdebatten preges av emosjonelt ladet gruppetenkning framfor kritisk refleksjon.

Vi vil også hevde at det kan ha negative konsekvenser for samfunnsutviklingen. Vår rolle som medlemmer i fagjuryen for Psykologforeningens Åse Gruda Skards pris for formidling av

psykologi er relevant i så måte. Mange psykologer vil tenke det er tryggest å ligge lavt, trekke seg fra debatter og avstå fra faglig formidling. Eller kanskje trekke seg helt tilbake til terapikontorene og praktisere i fred og ro der. Det vil i så fall være en forståelig, men uheldig reaksjon som det er all grunn til å problematisere, fordi psykologisk kunnskap og forståelse er nødvendige ingredienser i samfunnsdebatten, ikke minst i dagens ytterst uforutsigbare verden.

Psykologi er et samfunnsfag – ikke bare et klinisk fag. Riktignok er psykologer autorisert helsepersonell, og psykologisk behandling er en viktig oppgave for profesjonen. Men psykologiutdannelsen gir i tillegg bred kunnskap om allmennmenneskelige prosesser, kommunikasjon og atferd, både på individ- og gruppenivå. Psykologer kan, sammen med andre fagpersoner, bidra i samfunnsutviklingen ved forståelse av menneskers behov og motivasjon, klok tenkning om kolliderende virkelighetsforståelser og bistand i fastlåste konflikter og stridslinjer.

Kliniske psykologer har gjennom historien bidratt markant i samfunnsutviklingen. Frem mot 1970-årene var psykologen Åse Gruda Skard en foregangsfigur som gjennom sterk synlighet og deltakelse på mange arenaer endret samfunnets syn på psykisk helse, anvendt psykologi og forståelsen av barn og barneoppdragelse. Hun tok blant annet et oppgjør med «hardheten i barneoppdragelsen» (Raundalen, 2005) og stod i spissen for endring av ikke bare forståelse, men også lovverk; det var ikke tilfeldig at Norge ble landet med verdens første barneombud. Åse Gruda Skard var den første psykologen som svært aktivt deltok i samfunnsdebatten gjennom hele sin karriere, og hun gikk nye veier. Hun bidro til opprettelsen av tv-program om og for barn, deltok selv og snakket autoritetene midt imot.

Åse Gruda Skards minnepris ble etablert i 2005, og deles årlig ut til en eller flere psykologer som bidrar til å gjøre psykologisk kunnskap tilgjengelig og nyttig for allmennheten. På Skards tid hadde man bare papiraviser og NRK som formidlingskanaler. Nå har vi alle internetts plattformer og algoritmer, med et vell av podkaster, sosiale medier – både redaktørstyrte og helt uredigerte. Dette er en pågående endring som psykologer må tilpasse seg når de formidler, men også være med på å utforme og avgrense. Det vil bli testet ut igjen og igjen, og det vil bli gjort feil. Uten dette, ingen utvikling.

Psykologer må altså tåle å bli sett i kortene og stilt etiske krav til, det er viktig. Men standen selv, mediene og samfunnet må ikke bare tåle, men også være interessert i at psykologisk kunnskap og forståelse videreutvikles og tas i bruk. Ikke bare for å behandle folk som strever psykisk. Men like mye for å bygge funksjonelle, menneskevennlige miljøer og brobyggende kommunikasjon mellom individer og grupper i konflikt.

Ikke alle er like standhaftige på vegne av sitt fag som Åse Gruda Skard; hun ga seg ikke i kampen mot hardheten i barneoppdragelse, tross motstemmer og negative reaksjoner. I vår tid hvor informasjon og nyheter av mer eller mindre god kvalitet deles nær sagt overalt, vil det være et samfunnsmessig tilbakeslag om psykologer vegrer seg for å formidle faglig innsikt utenfor det lukkede terapirommet. Det er viktigere enn noen gang å tydeliggjøre at psykologer er samfunnsvitere og en akademikergruppe som kan gi betydelig bidrag inn i de store samfunnsdebattene. Og det er nettopp her arvesølvet etter Åse Gruda Skard ligger.

Referanser

Jensen, F. S. (2025). Etikk eller gapestokk i saken om Peder Kjøs. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 4, 230–233. <https://www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2025as03ae-Etikk-eller-gapestokk-i-saken-om-Peder-Kj-s>

Raundalen, M. (2005). Barneoppdragelsens år. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 12, 1089–1090.

Publisert: 25.04.2025, Tidsskrift for Norsk psykologforening. Publisert under åpen tilgang med CC BY 4.0-lisensen.